

REGIONALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA WE WROCŁAWIU

WPN.600.31.2021.MK

Wrocław, dnia 12 marca 2021 r.

**Prezydenci, burmistrzowie oraz wójtowie
w województwie dolnośląskim - wszyscy
-ePUAP-**

W ostatnim czasie w Polsce wzrasta liczba doniesień na temat sytuacji niebezpiecznych z udziałem wilka. W związku ze zwiększaniem liczebności i zasięgu przez ten gatunek coraz częściej dochodzi do bezpośredniej styczności wilków z ludźmi. Spotkania te stają się często głośnie medialnie, choć zazwyczaj rozgłos ten nie jest adekwatny do stopnia zagrożenia. W większości przypadków dotyczą one osobników tego gatunku niewykazujących lęku przed człowiekiem, pojawiających się w pobliżu zabudowy i atakujących psy. Przynajmniej część z tych wilków może być chora (np. na świerzb), mogą zdarzać się też hybrydy wilka z psem. Część tych zdarzeń może być również spowodowana przez wałęsające się, dziczące psy.

Chociaż wilk jest drapieżnikiem, który z racji swoich zachowań w pewnych szczególnych okolicznościach może być niebezpieczny dla człowieka, to jednak z reguły boi się ludzi i unika z nimi kontaktu. Spotkania na linii człowiek-wilk mają charakter incydentalny i na ich podstawie nie należy podejmować pochopnych działań zmierzających np. do eliminacji osobników, w sytuacjach kiedy nie jest to zasadne. Wszystkie niebezpieczne sytuacje powinny jednak wymagać wyjaśnienia, a przede wszystkim natychmiastowej reakcji. Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 14 *ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2020 r. 713 ze zm.)* do zadań własnych gmin należy zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty. Potrzeby te obejmują również sprawy związane z bezpieczeństwem obywateli. Dlatego też zapewnienie bezpieczeństwa społeczności lokalnej spoczywa w głównej mierze na tym organie. Należy też zauważyć, że na podstawie *ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (t.j. Dz. U. z 2020 r. 1856 ze zm.)* system taki działa na każdym szczeblu administracji publicznej.

Sposoby postępowania z niepełochliwymi osobnikami wilka w sposób bardzo czytelny przedstawia wytyczne służące do oceny zagrożenia dla bezpieczeństwa ludzi w oparciu o różne zachowania wilków zaproponowane przez Large Carnivore Initiative for Europe (LCIE), grupę europejskich ekspertów do spraw dużych drapieżników, działającą w ramach

Spełniamy wymagania EMAS - zarządzamy urzędem efektywnie, oszczędnie i prośrodowiskowo

al. Jana Matejki 6, 50-333 Wrocław, tel.: 71 747 93 00, fax: 71 758 57 41, sekretariat.wroclaw@rdos.gov.pl, wroclaw.rdos.gov.pl

Komisji do spraw Przetrwania Gatunków Światowej Uni Ochrony Przyrody (IUCN) – przedstawione zostały w poniższej tabeli.

Zachowanie wilka	Ocena zagrożenia	Zalecane działania
Wilki przechodzą w pobliżu zabudowań nocą.	Nie ma zagrożenia.	Nie ma potrzeby podejmowania działań.
Wilk przechodzi w zasięgu wzroku w pobliżu osad/ rozproszonych budynków w dzień.	Nie ma zagrożenia.	Nie ma potrzeby podejmowania działań.
Wilk nie ucieka natychmiast po zauważeniu pojazdów lub ludzi. Zatrzymuje się i przygląda.	Nie ma zagrożenia.	Nie ma potrzeby podejmowania działań.
Wilk jest obserwowany przez kilka dni w odległości poniżej 30 m od zamieszkałych budynków (powtarzające się zdarzenia przez dłuższy czas).	Sytuacja wymaga uwagi. Możliwy problem wynikający z silnej habituacji ¹ lub warunkowania pozytywnego.	Analiza sytuacji. Poszukać atraktantów (przynęt/ wabików) i usunąć je. Rozważyć warunkowanie negatywne (awersyjne) ² .
Wilk wielokrotnie pozwala podejść do siebie na odległość poniżej 30 m.	Sytuacja wymaga uwagi. Wskazuje na silną habituację. Możliwe problemy wynikające z warunkowania pozytywnego.	Analiza sytuacji. Rozważyć warunkowanie negatywne (awersyjne).
Wilk wielokrotnie sam podchodzi do ludzi na odległość poniżej 30 m. Przejawia zainteresowanie ludźmi.	Wymaga uwagi / sytuacja krytyczna. Warunkowanie pozytywne i silna habituacja może prowadzić do eskalacji zachowań zuchwałych. Niebezpieczeństwo zranień.	Rozważyć warunkowanie negatywne (awersyjne). Usunąć wilka, jeśli zastosowane odpowiednie warunkowanie awersyjne okazało się nieskuteczne.
Wilk atakuje lub rani ludzi nie będąc sprowokowanym.	Sytuacja niebezpieczna.	Usunąć wilka

¹ Habituacja: to proces uczenia się, w trakcie którego zwierzę przyzwyczaja się do powtarzających się bodźców, nie mających ani negatywnych, ani pozytywnych konsekwencji. Zhabituowane wilki uczą się, że ludzie nie stwarzają dla nich zagrożenia, i przyzwyczajają się do ludzkiej obecności. Ten poziom habituacji nie stwarza problemów, jeśli wilki, tolerując ludzi, ich infrastrukturę, pojazdy oraz aktywności, utrzymują jednocześnie określony dystans i nie wykazują bezpośredniego zainteresowania samymi ludźmi. W rzeczywistości pewien poziom habituacji jest niezbędny dzikim zwierzętom żyjącym w zdominowanych przez ludzi krajobrazach Europy. Jednak habituacja jest procesem adaptacyjnym, a silna habituacja, której rezultatem jest obecność wilków w bliskiej odległości od ludzi, jest zachowaniem, które może generować problemy.

² Warunkowanie negatywne (awersyjne): ma miejsce wówczas, gdy zachowanie lub konkretna sytuacja są związane z negatywnym doświadczeniem. W rezultacie zwierzęta zazwyczaj unikają takiego zachowania lub unikają zaangażowania w tego typu sytuacje. Warunkowanie negatywne może być wywoływane poprzez użycie różnych metod odstraszania

Należy podkreślić, że wilk *Canis lupus* objęty jest ścisłą ochroną gatunkową na mocy rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. poz. 2183 ze zm.) ujętym w pozycji nr 3 załącznika nr 1 do ww. rozporządzenia.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami istnieje możliwość uzyskania zezwolenia na odstępstwo od zakazów wobec osobników wilka w celu wyeliminowania zagrożenia, np. na umyślne płoszenie czy zabijanie. Zezwolenia wydawane są przez:

1. właściwego miejscowo regionalnego dyrektora ochrony środowiska w zakresie umyślnego płoszenia;
2. Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w zakresie umyślnego zabijania;
3. Ministra Środowiska, w przypadku gdy czynności mają być wykonane na terenie parku narodowego.

Zezwolenia wydawane są wyłącznie na wniosek podmiotu zainteresowanego uzyskaniem odstępstwa – w przypadku ograniczania szkód powinna to być osoba poszkodowana lub władze wykonawcze gminy jeżeli dotyczy to większej grupy osób (np. wójt/ burmistrz/ prezydent), natomiast w przypadku potrzeby wyeliminowania zagrożenia dla ludzi powinny być to władze wykonawcze gminy (np. wójt). W przypadku wniosków, w szczególności na odstępstwo od zakazu umyślnego zabijania, zagrożenie stwarzane przez zwierzę powinno być dokładnie udokumentowane (np. zdjęcia, notatki). Jeśli podstawą zezwolenia miałyby być wyeliminowanie zagrożenia dla życia ludzi należy opisać zachowania wnioskowanego do odstrzału osobnika, a do wniosku dołączyć wszelkie posiadane dokumenty świadczące o istnieniu zagrożenia tj. notatki, służbowe z wizji w terenie, ze zgłoszeń telefonicznych, korespondencję, dokumentację fotograficzną itp.

W sytuacjach nagłych, wymagających natychmiastowej interwencji tj. zagrażających życiu bądź zdrowiu ludzi czy zwierząt, ww. decyzje mogą być wydane w formie ustnej, po rozpatrzeniu wniosku złożonego drogą telefoniczną [w trybie art. 14 § 2 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 256 ze zm.)]. W tym celu należy kontaktować się telefonicznie z właściwym organem. Ustalenia te mają taką samą rangę jak pisemne.

Możliwe jest również uzyskanie prewencyjnego zezwolenia na płoszenie wilków – szczególnie jeśli pojawiają się niepokojące sygnały o sytuacjach niebezpiecznych wynikających z niezachowywania przez niektóre osobniki właściwego dystansu od człowieka i zabudowań.

Wskazuję również na zasadność opracowania i wdrożenia na terenie Państwa gmin procedur na wypadek konieczności płoszenia drapieżników dostępnymi metodami tak, aby być zawczasu przygotowanym na ewentualność ich wystąpienia w przyszłości.

Zwracam przy tym uwagę na konieczność informowania regionalną dyрекję ochrony środowiska o każdym incydencie związanym z niepokojącymi zachowaniami wilków na Państwa terenie.

W celu usprawnienia przeprowadzeń postępowań mających na celu wydanie zezwoleń na odstępstwa od zakazów obowiązujących w stosunku do wilka zwracam uwagę na konieczność dołożenia przez gminy wszelkich starań, aby wnioski były kompletne, tj. zawierały wszystkie informacje przewidziane w art. 56 ust. 6 *ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 55 ze zm.)* i aby argumentacja w nich zawarta była konkretna, szczegółowa i należycie udokumentowana (np. w postaci notatek, zgłoszeń, zdjęć). Podanie winno spełniać również wymogi określone w art. 63 *ustawy Kodeks postępowania administracyjnego*. W znaczący sposób ułatwi to i przyspieszy prowadzone postępowania administracyjne w sprawie wydania zezwoleń.

Dodatkowo zwracam wagę na następujące kwestie:

1. konieczności zapewnienia właściwej opieki nad domowymi psami, obowiązującym zakazie puszczania psów bez możliwości ich kontroli i bez oznakowania umożliwiającego identyfikację właściciela lub opiekuna, a także o zakazie puszczania psów luzem w lesie,
2. podjęcia działań przez gminy i ich mieszkańców w celu zabezpieczenia pojemników na odpady przed dostępem zwierząt w obszarach, w których bytują wilki,
3. monitorowania przez gminy, czy na ich terenie nie funkcjonują nielegalne nęciska dla zwierząt drapieżnych, wykonywane w celu fotografowania przyrody, jak również zasadność szybkiego i właściwego reagowania na tego typu sytuacje.

Podsumowując, jedynie podjęcie kompleksowych działań w ww. zakresie może skutkować ograniczeniem możliwości wystąpienia niebezpiecznych sytuacji konfliktowych.

Ponadto zwracam uwagę na fakt, że bardzo często docierają do nas sygnały od osób poszkodowanych, że w urzędach gmin nie mogą uzyskać informacji, gdzie należy zwrócić się w kwestii odszkodowań za szkody powodowane m.in. przez wilki. Dochodzi do sytuacji, że zanim skierują wniosek do regionalnej dyrektury ochrony środowiska odsyłani są od urzędu do urzędu. Z racji tego, że jesteście Państwo urzędem najbliższym społeczeństwu,

obywatele w pierwszej kolejności szukają pomocy, informacji w ww. kwestii, właśnie w gminach.

Dlatego korzystając z okazji przypominam, że za szkody wyrządzone przez wilki (a także za bobry, rysie, niedźwiedzie, żubry) odpowiada Skarb Państwa. Oględzin i szacowania szkód, a także ustalania wysokości odszkodowania i jego wypłaty, dokonuje właściwy miejscowo regionalny dyrektor ochrony środowiska (czyli w granicach województwa dolnośląskiego Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska we Wrocławiu), z wyjątkiem zdarzeń na terenie parku narodowego.

W przypadku szkód spowodowanych przez wilki bardzo ważny jest czas pomiędzy zdarzeniem, a oględzinami (im jest krótszy tym lepiej). Dlatego też regionalne dyrekcje ochrony środowiska powinny być niezwłocznie zawiadamiane o powstałej szkodzie, aby można było wykonać czynności procesowe – szacowanie szkód. Identyfikacja sprawcy zdarzenia jest wykonywana w oparciu o oględziny zabitych zwierząt oraz zebrany materiał dowodowy. Dlatego też właściwa ocena zdarzenia po kilku dniach często nie będzie możliwa.

Hodowca inwentarza ma obowiązek wykazania, że szkodę wyrządziły wilki. Powinien też pamiętać o kilku zasadach, m.in. takich jak:

- nie należy uprzątać zagryzionego zwierzęcia przed przybyciem osób dokonujących oględzin;
- należy zabezpieczyć wszelkie ślady zdarzenia;
- należy wykonać, w miarę możliwości, dokumentację fotograficzną zagryzionego zwierzęcia i innych śladów w obrębie miejsca zdarzenia (tropy, ślady przeciągania ofiary, kał), a także samo miejsce zdarzenia i stosowane zabezpieczenia (np. ogrodzenie).

Powstałe szkody należy również zgłosić do lekarza weterynarii, który może stwierdzić przyczyny zgonu poszkodowanego zwierzęcia, sporządzić opis stanu zwłok oraz określić inne cenne informacje ułatwiające rozpatrzenie wniosku o odszkodowanie.

Należy zaznaczyć, że odszkodowanie nie przysługuje m.in.:

- osobom, którym przydzielono grunty stanowiące własność Skarbu Państwa;
 - jeżeli poszkodowany nie wyraził zgody na budowę przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska lub dyrektora parku narodowego urządzeń albo wykonanie zabiegów zapobiegających szkodom;
- za szkody:
- powstałe w mieniu Skarbu Państwa, z wyłączeniem mienia oddanego do gospodarczego korzystania na podstawie Kodeksu cywilnego,

- wyrządzone przez wilki, w pogłowie zwierząt gospodarskich pozostawionych, w okresie od zachodu do wschodu słońca, bez bezpośredniej opieki.

Dodatkowo właściciele lub użytkownicy gospodarstw rolnych i leśnych mogą współdziałać z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska, a na obszarze parku narodowego z dyrektorem tego parku, w zakresie sposobów zabezpieczania zwierząt gospodarskich przed szkodami powodowanymi przez zwierzęta. Współpraca ta może obejmować budowę urządzeń lub wykonanie zabiegów zapobiegających szkodom, finansowanych z budżetu właściwego miejscowo dyrektora parku narodowego lub regionalnego dyrektora ochrony środowiska, w ramach zawartych umów cywilnoprawnych.

Z up. Regionalnego Dyrektora
Ochrony Środowiska we Wrocławiu

Z-ca Regionalnego Dyrektora
Ochrony Środowiska we Wrocławiu,
Regionalny Konserwator Przyrody

Katarzyna Łapińska

*/podpisano kwalifikowanym
podpisem elektronicznym/*